

HARMADIK CSATAHAJÓOSZTÁLY

SMS Erzherzog Karl 1903

SMS Erzherzog Karl vérteshajó, toronypáncélos, csatahajó, sorhajó (LinienSchiffe), „pre-dreadnought”

(Testvérhajói: SMS Erzherzog Ferdinand Max (II.), SMS Erzherzog Friedrich.)
A testvérhajók bár nagyon hasonlóak voltak, még sem voltak teljesen egyformák.

Vízkeszítési kapacitása: 10 472 hosszú tonna, 10 640 rövid tonna
11 781,80 tonna teljes terheléssel

Hossza: 118,55 m

(Máshol a hossza 126,24 m (414 láb 2 hüvelyk), de nem tudom, hogy ez milyen adat.)

Az SMS Erzherzog Ferdinand Max (II.) hossza a korabeli cikkek szerint 118,5 - 119 m.

Szélessége: 21,72 m (21,8 m = 71 láb 5 hüvelyk)

Merülése: 8,147 m (24 láb 7 hüvelyk = 7,5 m)

Meghajtása: 2 db 4 hengeres, függőleges, háromszoros expanziójú gőzgép
12 db Yarrow széntüzelésű kazán (üzemi nyomás 21 atmoszféra)
Kéménymagasság a rostélytól 21 m.
Szénfogyasztása óránként 11 tonna
2 db tengely
2 db 3 szárnyú, befelé forgó hajócsavar, 5 m átmérővel

Teljesítménye: 14 000 LE a tervezett teljesítménye (10 294 kW)
18 000 LE. (13 423 kW)²⁴³⁹

Sebessége: 19,25 csomó a tervezett sebessége

20,36 csomó (37,1 km/h) Máshol: 20,5 csomó (38,0 km/h; 23,6 mph)

A próbák során Erzherzog Karl motorjai egy csomóval nagyobb sebességet tudtak produkálni, mint az eredetileg tervezték.²⁴⁴⁰

Hatótávolsága: 4000-4500 tmf/10 csomó
7000 km/10 csomó (19 km/h)

Üzemanyaga: 1565,8 tonna szén vagy 1290,4 tonna brikett
Széntároló mérete 1843,6 m³

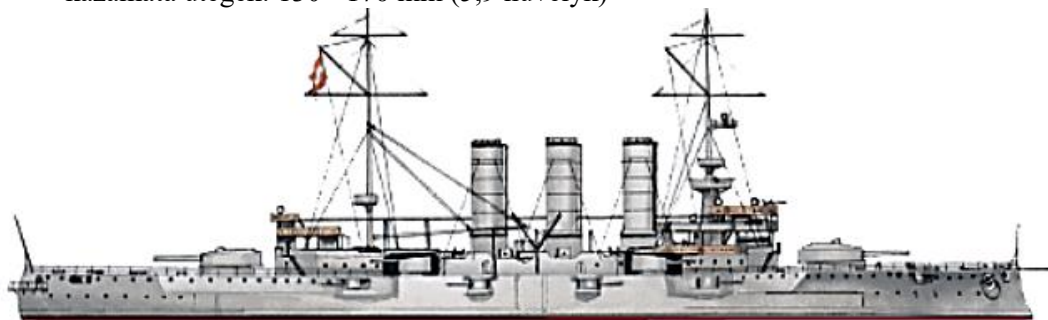
Személyzete: 37 tiszt + 714 matróz

Páncélzata: övpáncél: 210 mm (8,3 hüvelyk)
fedélzeti páncél: 40-55-75 mm (2,2 hüvelyk)
parancsnoki torony: 216-220 mm (8,7 hüvelyk)

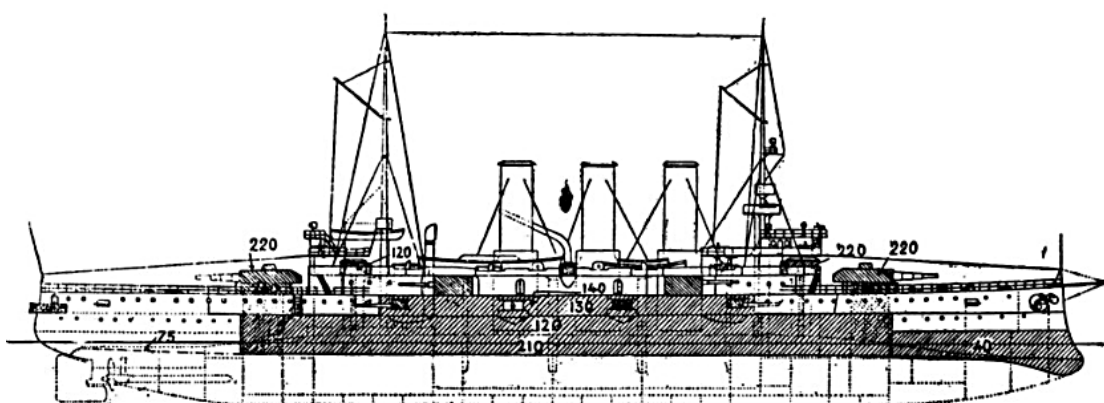
²⁴³⁹ https://en.wikipedia.org/wiki/SMS_Erzherzog_Karl

²⁴⁴⁰ https://en.wikipedia.org/wiki/SMS_Erzherzog_Karl

fő lövegtornyok: 240 mm (9,4 hüvelyk)
 válaszfalak: 200-240 mm (7,9 hüvelyk)
 kazamata ütegek: 130 - 170 mm (5,9 hüvelyk)

CORAZZATE AUSTRIACHE TIPO "ERZHERZOG"
ERZHERZOG KARL, ERZHERZOG FRIEDRICH, ERZHERZOG FERDINAND MAX.

2441

Fegyverzete: 4 db 24 cm (9,4 hüvelyk)/L40 Skoda löveg, két ikercsővű lövegtoronyban a felső fedélzeten. Ezek a fegyverek a brit 24 cm/40 (9,4") Krupp C/94 osztrák-magyar másolatai voltak, amelyet a Habsburg osztályú hajókon használtak már.
 12 db 19 cm (7,5 hüvelyk)/L42 löveg, ebből 4 db lövegtornyokban 8 db kazamatákban
 A fegyver súlya 12,1 tonna, és percenként három lövést tudott leadni. Lőtáv 20 km, 800 mp/s (2600 láb/s) torkolati sebességgel és percenként 3 lövéssel.
 12 db 7 cm (2,8 hüvelyk)/L45 löveg a torpedócsónakok ellen.
 2 db 7cm/L18 csónaklöveg
 2 db 7 cm (2,8 hüvelyk)/L45 Skoda légvédelmi löveg (1916/17-ben szerelték fel)
 4 db 4,7 cm (1,9 hüvelyk)/L44 Skoda gyorstüzelő löveg
 2 db 4,7 cm L/33 Skoda gyorstüzelő löveg
 4 db 3,7 cm-es (1,5 hüvelyk) Vickers szórólöveg (Ezeket 1910-ben vették Angliától. 1916-ban lecserélték 3 db 7 cm-es Skoda légvédelmi lövegre.)
 4 db 8 mm-es Skoda géppuska
 2 db 45 cm-es (17,7 hüvelyk) TCS (oldalanként 1-1) vízvonaltól, 6 db torpedókészlet (1916/17-ben a vízalatti torpedócsöveket, átszerelték víz feletti indításúakká.)
 18 db akna C/99-es²⁴⁴²

Épült: Stabilimento Tecnico Triestino (Trieszt)

Tervezte: Popper hajómérnök

Ára: 26 718 201 korona

²⁴⁴¹ <https://naval-encyclopedia.com/ww1/austria-hungary/herzherzog-karl-class-battleships.php>

²⁴⁴² https://hu.wikipedia.org/wiki/SMS_Erzherzog_Karl

Építés kezdete: 1902.07.24.

1903.07.11-én I. Ferenc József császár és király az 1898. október 12-i jóváhagyási törvény szerint elfogadta a nevét.

Vízrebocsátás: 1903.10.04.

Szolgálatba állt: 1906.06.17.

Az orrtőkét a pilseni Skoda Művek szállította, míg a fartőkét, a tengelybakokat és a kormánytartó berendezéseket illetve a páncélzatot a Witkowitz Művek.

1903.

„Háború küszöbén. — A macedón forradalom. — Budapest, szeptember 16. Az osztrák és magyar hajóraj mozgósítását Szaloniki felé tegnap tudvalevőleg megcáfolta egy bécsi távirat. A külügyminisztérium lapja, a «Fremdenblatt», azonban szükségesnek tartja, hogy a cáfolat dacára is több oldalról fentartott mozgósítási hírt arra redukálja, hogy a hajórajt csupán az «Erzherzog Karl» nevű új hadihajó október 4-iki vízrebocsátásához rendelték ki Triesztbe. Ez az ügyetlen magyarázat természetesen nem érdemelhet hitelt. Először is a hajókat hosszabb időre látták el élelemmel, amire a négy óra hosszágig tartó trieszti úthoz nem lett volna szükség. Másodszor a hadihajókhoz kivezényelt tiszték azt az utasítást kapták, hogy háborús kampányra készüljenek. Harmadszor pedig nem hihetjük, hogy az osztrák és magyar diplomácia olyan rövidlátó legyen, hogy tétlenül nézze, miképp szervezkednek és készülődnek minden balkáni eshetőségre oly hatalmak, melyeknek kevesebb érdekük van a Balkánon, mint nekünk. Ausztria és Magyarország a macedón kérdésben a hatalmak egyik exponált megbízottja volt, természetes tehát, hogy a fenyegetőre fordult eseményekkel szemben, ha már a diplomáciában nem is, de legalább az előkészületekben lépést tart a többi hatalmakkal és ezek között elsősorban Oroszországgal.”²⁴⁴³

Október 4-én, vasárnap kerül sor az S. M. „Arzduke Karl” csatahajó ünnepélyes keresztelőjére és vízre bocsátására Triesztben Rainer Ferdinánd főherceg és hitvese, Marie Carolina Lujza főhercegnő, a hajó nevét viselő dicső tábornok lánya jelenlétében. A főhercegnő lesz a hajó keresztanyja. A hajót a San Marco hajógyárban Monsinore Paul Urednicek tengerészpap szenteli fel.²⁴⁴⁴

2445

„Az «Erzherzog Karl» vízrebocsátása. Az «Erzherzog Karl» nevű új csatahajót október negyedikén bocsátják vízre Triesztben. S a un admirális magyar nyelvű levélben meghívta a fővárost is az ünnepre. A tanács mai ülésén úgy határozott, hogy csak a fővárossal valamiképpen vonatkozásban levő ünnepre küld képviselőt s azért most nem küld senkit Triesztbe, hanem átiratban köszöni meg a meghívást.”²⁴⁴⁶

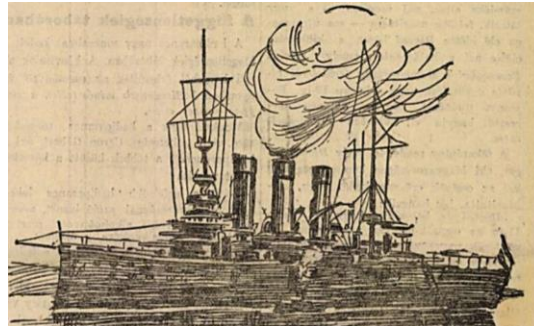
²⁴⁴³ Pesti Napló, 54. évfolyam, 1903-09-17 / 254. szám

²⁴⁴⁴ Neugkeits-Welt-Blatt, September 1903-09-17

²⁴⁴⁵ <https://www.darabanth.com/hu/gyorsarveres/473/kategoriak~Mutargy-papirregiseg-egyeb/Militaria~1000009/1903-Az-SMS-Erzherzog-Karl-az-Osztrak-Magyar-Cs-es-Kir-Haditengereszet-Erzherzog-Karl-osztaly~II3208665>

²⁴⁴⁶ Pesti Napló, 54. évfolyam, 1903-09-18 / 255. szám

Az átlagos merülés 7,48 méter, a hajótest vízkiszorítása pedig 10 600 tonna. A hajó terét a több mint 78 méteres duplafenek és számos vízzáró hosszanti és keresztirányú panel nagyszámú vízálló rekeszre osztja, amelyek a hajó fenekének súlyos sérülése esetén is biztosítják a hajó felhajtóképességét. A hajót stabilizáló lécekkel szerelték fel, amelyek 80 cm magasságban a hajó hosszának felére terjednek ki, és célja a hajó gördülési (billegő) mozgásának csökkentése nyílt tengeren. Egy övpáncél van elrendezve a vízvonalon. Az egész hajó boltíves és páncélozott tetővel rendelkezik körülbelül a vízvonal magasságában, egy záró réteg van, hogy a hajó tereiből felrobbanó lövedékek robbanásveszélyes füstjét tartsa ez alatt a szint alatt, és akadályozza meg a víz bejutását. A vízvonal minden páncélzata jelentős, 2922 tonnás tömeget képvisel. A hajó vízelvezető rendszerrel felszerelt, mellyel óránként 2250 tonna víz távolítható el a fedélzetről. A tüzek kezelésére az egész hajón áthaladó tűzoltó vezetékot használnak. A hajó széntermei 1315 tonna szenet tárolnak, így a hajó 4500 mérföldet tesz meg gazdaságos sebességgel anélkül, hogy friss szenet kellene vételeznie. A főfegyverzet négy darab 24 centiméteres, 40 kaliberű, C/01 kaliberű, Sfo-damerie rendszerű gyorstölthető lövegéből áll, amelyeket fémpatronok használatára terveztek. Ezeket a lövegeket két toronyban helyezkednek el. A lövedék 215 kg, torkolati sebessége a lövedéknek 750 m/s, ami 6170 méter tonna összenergiát jelent becsapódáskor és 400 milliméter áthatolóképességet érünk el a legjobban edzett krómozott rozsdamentes acélon. A legnagyobb csőemelési magasság 20°, a hatótáv ezen a magasságon 16 kilométer. A torony forgatása és a lőszer utánpótlása elektromos erőátvitellel történik. A hajónak két széles oldalú víz alattitorpedóvető csőve van, a System Armstrong a 45 centiméteres Whitehead L/5 torpedóhoz. A torpedó tömege 560 kilogramm.²⁴⁴⁷

2448

„— (Az «Erzherzog Karl» vízrebocsátása.) Jelentettük, hogy az «Erzherzog Karl» nevű új hadihajónkat október 4-én Triesztben vízrebocsátják. Az új hadihajó tengerészetünknek legnagyobb páncélos hajója. Hossza 118,55 méter, legnagyobb szélessége 21,72 méter; 7,48 méternyire merül a víz alá s tonnatartalma 10.600. A hajó belseje sok vízhatlan kamrácskákra oszlik, úgy, hogy még komoly megsérülés esetén is tovább úszik a vízen. Az egész hajót vaspáncél borítja. A gépek 14.000 lóerejűek, úgy hogy a hajó óránkénti 19,25 tengeri mértföld sebességgel haladhat. Szénkészletet oly mennyiségben vehet fel a hajó, hogy 4500 mértföldet tehet meg egyfolytában. A tüzérségi felszerelés tökéletes. Van négy darab 24 centiméteres kaliberű gyorstüzelő ágyú a két páncéltoronyban, az ágyúcső súlya egymaga 28.000 kilogramm. A 215 kilogramm súlyú bombakezdő sebessége 750 méter, amellyel a legjobb keménységű, 400 milliméter vastagságú króm-nikkel-acélt keresztül lehet löni. Legnagyobb hordképessége 16 kilométer. A páncéltornyok mozgatása, az ágyuk beállítása, töltése, mind villamos erővel történik. Azonkívül van a hajón tizenkét 19 centiméteres kaliberű gyorstüzelő ágyú (egy ágyúval egy percben 4 lövést lehet tenni). Ezeknél a 90 kilogramm súlyú bomba kezdő sebessége 850 méter, átütő ereje 240 mm. Két 7 centiméteres kaliberű ágyú, tizenkét 7 centiméteres kaliberű gyorstüzelő-ágyú, 1237 mm. kaliberű mitrailleuse és négy 7 mm. kaliberű mitrailleuse egészíti még ki a tüzérségi felszerelési Torpedókra is van két készülék. Egy torpedó súlya 560 kilogramm. A csatahajó összes helyiségeit, sőt gőzbarkáit is villamos fényvel világítják.”²⁴⁴⁹

²⁴⁴⁷ Pester Lloyd - Abendblatt, Jahrgang 50, nr. 1903-09-16 / 210. szám

²⁴⁴⁸ Friss Ujság, 8. évfolyam, 1903-09-18 / 259. szám

²⁴⁴⁹ Hazánk, 10. évfolyam, 1903-09-22 / 223. szám

Pilsner Tagblatt, September 1903-09-17

„A főhercegi hajóosztály, így nevezik a három 10.600 tonnás hajót, voltaképpen a sorhajók és páncélos cirkálók kombinációja, ami az Adriára a legmegfelelőbb is. Hogy ugyanis ezeket a hajókat távol világtengereken alkalmazzák, az meglehetősen ki van zárva.”²⁴⁵⁰

1904.

1904.02.07-i hír: „.....Azt a határozott kérdést intézi tehát a tengerészet vezetőségéhez, hogy ezekkel a hajókkal - Erzherzog Karl és akkor épülő testvérhajója - a nagy új csatahajók építésének programja be van-e most már fejezve, vagy tovább is kívánja-e fejleszteni a nagy hajók építésével tengerészetünket? A tengerészeti költségvetés a reá háruló feladatok változatlan ugyanazonsága mellett az utolsó tíz esztendőben éppen 100 százalékkal, vagyis 25 millióról 50 millió koronára emelkedett, míg pl. a velünk szomszédos Olaszország tengerészeti költségvetése, koloniális politikájának dacára is, ugyanezen tíz évben stabilis maradt és 90—100 millió közt váltakozik. A hajók elkészültével a létszám szaporítása is elkerülhetetlenné válik. Már a múlt évben irányoztatott elő e célból 750 főnyi létszámszaporuló költsége. Itt is egy olyan nehéz és némileg komplikált hatásköri kérdés előtt állunk, mert az albizottságnak tulajdonképpen a létszámkérdéshez nem is volna köze. Már a múlt évben kivetett 700 főnyi létszámemelés számára a költség. Ez a költség megszavaztatott, de csak feltételesen, vagyis attól feltételezve, hogy az ezen szükséglettel is indokolt újonczlétszám-emelés a törvényhozás által meg fog szavaztatni. Ez a feltétel azonban nem következett be, de a tengerészetnél a létszámszaporulat, mint elkerülhetetlen, mégis megtörtént, amire természetesen nem volt sem legénysége, sem költségvetési fedezete. A tárgyalás alatt álló költségvetés további 750 főből álló létszámszaporulat költségeit kéri. Ez ugyan most már újoncz létszámfőlemeléssel kapcsolatba nem hozatik, mégis kérdést kell intézni a hadügyminiszterhez, hogy miképp fogja megelni a fedezetet újonczlétszám főlemelése nélkül a haditengerészetnél tervezett újólágos létszámszaporulatra?..... Megvan a lehetőség arra, hogy dacára annak, hogy hajógyárunk nincs; dacára annak, hogy a központi kikötő osztrák területen van, mégis a magyar termelés és ebben az ipari is, megkapja a kvóta arány szerint minket jogosan megillető részt.”²⁴⁵¹

1904.04.17-i hír: „Hadihajóink Afrikában. Ziegler ellentengernagy, a Közép-tengeren czirkáló magyar és osztrák hajóhadosztály parancsnoka, mint lapunknak Bizertából (Tunisz) sürgönyzik, tegnap fogadta az Erzherzog Kari zászlóshajó fedélzetén Delarue tuniszi francia miniszter-rezidens látogatását, amely alkalommal megjelentek a francia konzul, a hatóságok fejei és a kereskedelmi kamara elnöksége is. Boehme francia tengernagy a fogadás után Ziegler ellentengernagy és hajóhadosztályunk tisztikarának tiszteletére ebédet adott. Ziegler ellentengernagy ennek viszonzásául ma az Erzherzog Karl csatahajó fedélzetén dejeunert adott, amelynek résztvevői szívélyes tósztokat váltottak.”²⁴⁵²

1904.06.21-i hír: A hajó felfegyverzése a tervek szerint 5,070.000 koronába kerül.²⁴⁵³
A hajó teljes költségét a 17.400.000 koronára számolták.²⁴⁵⁴ A hajó végül sokkal többbe került.
Az ágyúk tervezett ára 3,400.000 korona.²⁴⁵⁵

1905.

1905.04.08-án átvitték Triesztből Pólába, hogy ott fejezzék be a hajót.

1905.04.24-én tette meg első próbaútját. Ekkor a túl nagy csónakdaruk gondot okoztak, így azokat leszerelték. Csónakdarui az SMS *Gäa* az osztrák–magyar haditengerészet torpedó-raktárhajóra lettek beépítve.

²⁴⁵⁰ Független Magyarország, 4. évfolyam, 1905-03-07 / 1067. szám

²⁴⁵¹ Független Magyarország, 3. évfolyam, 1904-02-07 / 680. szám

²⁴⁵² Az Újság, 6. évfolyam, 1908-04-17 / 94. szám

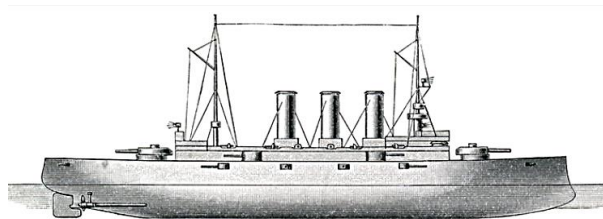
²⁴⁵³ Budapesti Közlöny, 38. évfolyam, 1904-06-21 / 141. szám

²⁴⁵⁴ Budapesti Közlöny, 38. évfolyam, 1904-06-21 / 141. szám

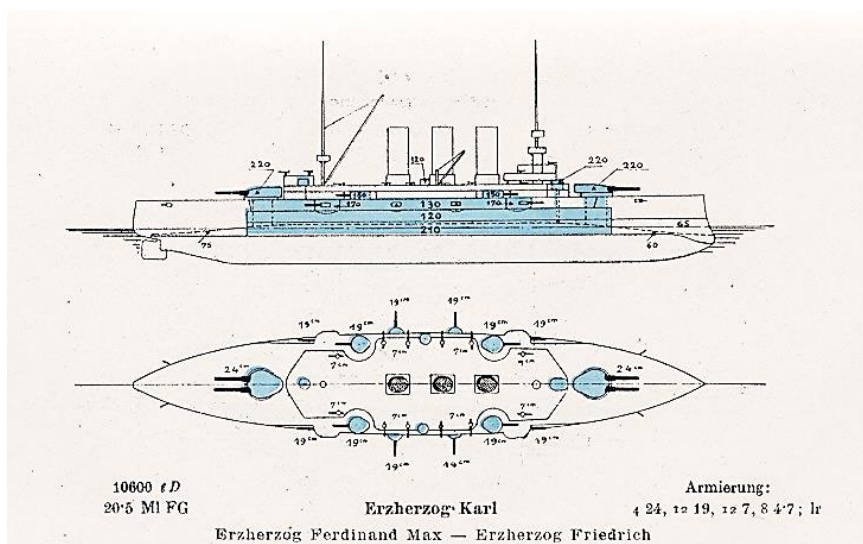
²⁴⁵⁵ Budapesti Közlöny, 38. évfolyam, 1904-06-21 / 141. szám

2456

2457

2458

1906.

1906.06.15-én felszerelték és két nap múlva hadrendbe állt a Nyári Hajórajban.

Közreműködött a Gravosa térségében a szárazföldi csapatok részvételével megtartott gyakorlatban.

1906.06.27-i hír: „(A lisszai tengeri ütközet — másodszer.) Lisszából írják nekünk: A magyar-osztrák haditengerészet húsz hadihajója és számos torpedóhajója július 20-án ideérkezett Pólából s megünneplelte a lisszai tengeri ütközet évfordulóját. Nagy hadgyakorlat is volt ez alkalommal s a hajók élesen is lőttek. E közben történt, hogy a Habsburg nevű hadihajó belelőtt egy hétcéntiméteres golyóval az Erzherzog Karl nevű csatahajóba. A hajó több helyen megrongálódott s három tengerész súlyosan, többen pedig könnyebben megsebesültek. A sebesültek közt nincs magyar ember.”²⁴⁵⁹

Montecuccoli gróf tengernagy excellenciás haditengerészeti parancsnok részt vett a tegnapi ünnepségen, amelyet az Osztrák-Magyar Birodalom tartott. A haditengerészet a Lissa-i tengeri csata napjának negyvenedik évfordulója alkalmából vonult fel. Az ünnepségen a teljes, 26 hajóból álló század részt vett **Leopold Ritter ellentengernagy** parancsnoksága alatt. A századhoz tartoztak az **Erzherzog Karl (a haditengerészeti parancsnok zászlóshajója)**, a Habsburg (a századparancsnok zászlóshajója), az „Árpád” és a „Babenberg” csatahajók, a „Monarch” partvédelmi hajó (a haditengerészet parancsnokának zászlóshajója), a „Wien” és „Budapest”, a „St. Georg” (a flottaparancsnok Ziegler ellentengernagy zászlóshajója), „Kaiser Karl VI.”, „Aspern”. Továbbá a „Zenta” és „Szigetvár”, a „Huszár”, a „Trabant” és a „Komet” torpedóhajók, valamint a „Kaiman” torpedóhajó, kilenc másodosztályú torpedócsónak és az „Lacroma admirális hajó”. Az ünnepség nagy szentmisével kezdődött. Ezután a haditengerészet megbízásából két koszorút helyeztek el a Lissa-i St. Giorgio-i St.

²⁴⁵⁶ https://hu.wikipedia.org/wiki/SMS_Erzherzog_Karl

²⁴⁵⁷ <https://www.shutterstock.com/hu/search/sms-erzherzog-karl>

²⁴⁵⁸ <https://indafoto.hu/piedone/image/7481917-39d16b55>

²⁴⁵⁹ Budapesti Hírlap, 26. évfolyam, 1906-07-27 / 205. szám

Girolamo temetőben a tengeri csatában elesett harcosok és az erődök védelme közben elesett harcosok sírjain. Délután hadgyakorlat volt, este pedig Montecuccoli gróf haditengerészeti parancsnok által adott vacsora hozott össze minden vendéget.²⁴⁶⁰

1906.08.17-i hír: „Fiuméből jelentik. Ma délután három órakor érkezett meg Fiuméba az osztrák-magyar hajóraj, amelyben a következő csatahajók voltak: Wien, Budapest, Monarch, Erzherzog Karl, Árpád, Babenberg, Habsburg, St. Georg, Kaiser VI. Ezenkívül a torpedóflotta vezető hajói: Szigetvár, Zenta, és Aspern, a Trabant, Komet, Huszár és Kaiman óceánjáró torpedók és még kilenc első osztályú torpedónaszád. A kikötőt ez alkalommal még körülbelül harminc kisebb-nagyobb hajó kereste fel. A hajóraj három hadosztályból és a torpedóhajók osztályából áll. A flotta és az első hadosztály parancsnoka Jedina Lipót lovag ellentengernagy. Az első hadosztályba tartozik a Habsburg-csatahajó, amelynek Punfil Alajos sorhajókapitány s parancsnoka, azután az Árpád Baselli sorhajókapitány parancsnoksága alatt; a Babenberg Grincenberger Frigyes sorhajókapitány vezetése alatt; az **Erzherzog Karl, Schwartz** (és) **Konstantin, sorhajókapitánnyal** az élén; továbbá az Aspern cirkáló Fellner Lipót fregattkapitány vezetése alatt. A második hadosztályba Hauss ellentengernagy parancsnoksága alatt tartoznak: a Budapest, a Monarch csatahajók, gróf Lányius Károly sorhajókapitány vezetése mellett; a Wien, amelynek Obenmüller Károly fregattkapitány, továbbá a Zenta cirkáló, amelynek Jehntner Mihály fregattkapitány a parancsnoka. — A harmadik hadosztály, amelynek élén Pigler Lucián ellentengernagy áll, a következő hajókat foglalja magában: Szigetvár, St. Georg cirkálók, Pöschmann sorhajókapitány vezetésével, a Kaiser Karl VI. cirkáló Tebál Vince sorhajókapitány alatt; a Trabant torpedóhajó Janitz Ármín korvettkapitány alatt; a Komet torpedóhajó Kail Ferenc korvettkapitány vezetésével; a Huszár torpedóhajó Raisz korvettkapitány vezetése alatt és a Kaimann torpedóhajó Topler Lajos korvettkapitány vezetésével. A látogatóba érkező hajóraj legénysége 5600 főből áll, 402 ágyúval. Az összes hajókat gróf Montecuccoli Rezső tengerészeti főparancsnok vezeti, aki a Lakróna nevű jachton érkezik. Holnap délután ebéd lesz a kormányzónál, utána 10 órakor gróf Nákó Sándor fiumei kormányzó nagy estélyt ad a kormányzói palotában. Az estély rendkívül fényesnek ígérkezik. Az estélyen igen előkelő és gazdag programom hangverseny lesz. Holnapután, a király születése napján ünnepélyes - hálaadó istentiszteletet tartanak, amelyen Nákó Sándor kormányzóval az élén az összes hatósági személyek, valamint az itt időző hajóraj tisztikara meg fog jelenni. Délután az Erzherzog Kari hajón ünnepi ebéd lesz. 19-én reggeli a kormányzó tiszteletére és még egyéb ünnepek. A hajóra 20-án megy el. 25-én pedig megérkezik az angol földközi tengeri hajóraj egy része Fiuméba.”²⁴⁶¹

1906.08.18-án Fiumében reggel már öt órakor pokoli ágyúzást vittek végbe a 13 nagy csatahajóról, ugyancsak ekkor járta be a 79-ik számú zöld hajtókás Jellacsics-ezred zenekara az utcákat hangos zenével s a budapestiek az Adamich-tér melletti szállodák ablakaiból megütközéssel hallották, hogy a Jellacsics-banda a századdobosok által vert ébresztő után menetközben a Gotterhalte első négy versszakát játszotta, majd átcsaptak „O du mein Österreich“ dallamába.²⁴⁶² Ez a nap I. Ferenc József császár és király születésnapja.

1906.08.23-i hír: „Montecuccoli tengernagy még azok közé a ténylegesen szolgáló tengerésztörzstisztek közé tartozik, kik 1866 július 22-én részt vettek a lissai diadalmas tengeri csatában, hol a "Ferdinand Max" nevű zászlóshajón volt. Ez a hajó volt az, mely hatalmas lökéssel a tenger fenekére süllyesztette az „Attendatore“ nevű olasz páncélos admirálhajót. Daczára annak, hogy a tengernagy közel jár a 70-ik évhez, még mindig ruganyos, mozgékony tengerész. Nem egyszer történt meg a mostani hadgyakorlatok alkalmával, hogy torpedóhajókról, mint valami fiatal matróz kapaszkodott fel a több emelet magasságú tengernagy hajóra az „Erzherzog Karl“-ra, de nem tisztí lépcsőn, hanem azon a vashágcsón, melyen a matrózok járnak fel és le a hajóról.”²⁴⁶³

„A király előtt végbemenő tengerészgyakorlatok előjátéka még augusztus második felében játszódtott le Póla és Cattaro körül, ahol szintén partraszállási gyakorlatokat folytattak. A hadgyakorlat idejére a hajóhad két hajóhadosztályra oszlott. A támadó hajóhadosztály a Habsburg, az Erzherzog Karl és az

²⁴⁶⁰ Sport und Salon, Juli-Dezember 1906-07-21

²⁴⁶¹ Pesti Napló, 57. évfolyam, 1906-08-17 / 225. szám

²⁴⁶² Magyarország, 13. évfolyam, 1906-08-23 / 204. szám

²⁴⁶³ Magyarország, 13. évfolyam, 1906-08-23 / 204. szám

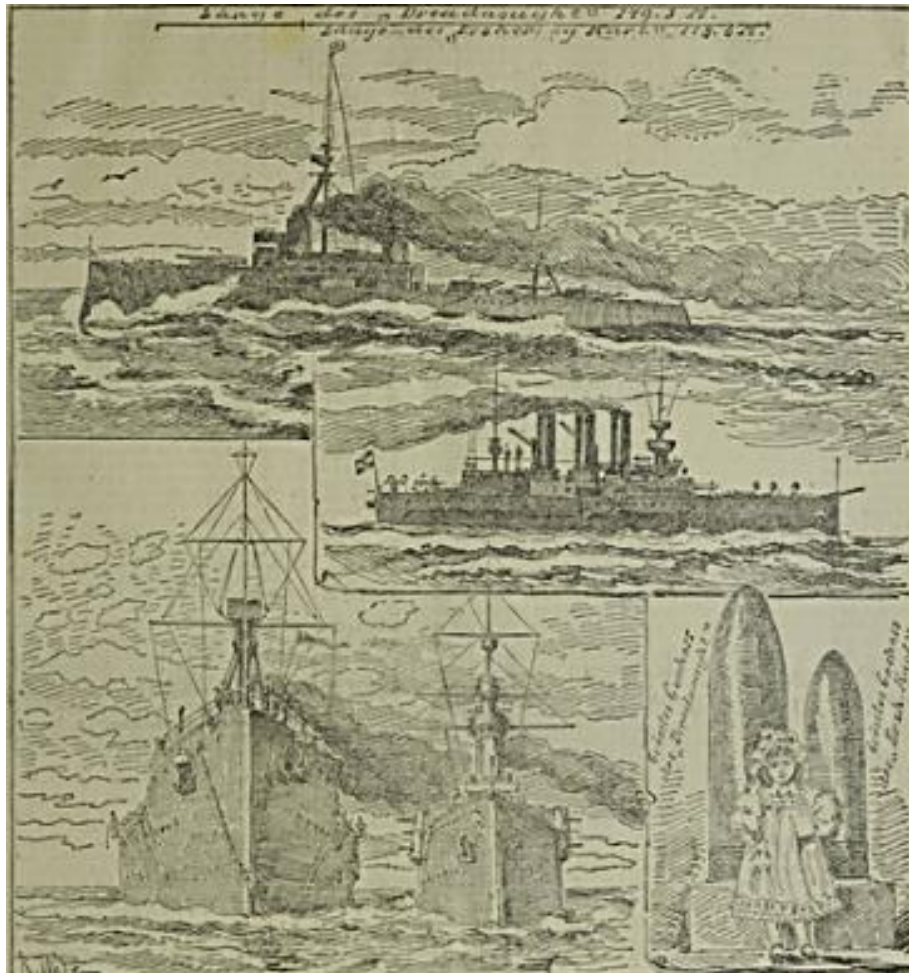
Árpád sorhajókból, a Sankt Georg és Kaiser Karl VI. páncélos cirkálókból, az Aspenn, Szigetvár és Zenta cirkálókból és a torpedónaszád-flotillából állott és hadműveleti bázisul Lussinre jelölték ki.”²⁴⁶⁴ A dalmáciai hadgyakorlat szeptemberben folytatódott. A tengeri erő hét csatahajó lesz: Erzherzog Karl, Habsburg, Árpád, Babenberg, Monarch, Budapest és Wien, hat cirkáló: Sankt- Georg, Kaiser Karl VI., Elisabeth, Aspern, Zenta, Szigetvár, hat torpedóhajó: Trabant, Kometa, Huszár, Kaiman, Ulan, Anaconda, valamint tíz kisebb torpedó jármű, két aknahajó, a Salamander és Basilisk, azonkívül a Lloyd-társaságtól bérelt két nagy csapat szállítóhajó és négy segédgőzös. A flottán összesen száz, nehéz- és háromszáz könnyebb ágyú van.²⁴⁶⁵

1906.09.15-én részt vett a Calamotta-csatornában megtartott flottabemutatón. 1906.09.16-án Zarában, fedélzetére vette Ferenc Ferdinánd trónörökösét a Miramar fedélzetéről és Pólába vitte.²⁴⁶⁶ Az út egy részét rossz időjárásban tette meg. 1906.09.20-tól a Nyári Hajóraj zászlóshajója lett.

Az Erzherzog Karl és a Dreadnought összehasonlítása.

A dreadnought 385 kg súlyú, míg az Erzherzog Karl csak 215 kg-os lövedéket lő ki.

Így már nem csak torpedóflottillánk kicsi és elavult ekkor, hanem a nagy hadihajóink is elmaradnak az angol hajók mögött.

*Az Erzherzog Karl és a Dreadnought összehasonlítása*²⁴⁶⁷

²⁴⁶⁴ Pesti Napló, 57. évfolyam, 1906-09-06 / 244. szám

²⁴⁶⁵ Pesti Napló, 1906. 57. évfolyam, 1906-09-13 / 251. szám

²⁴⁶⁶ Prager Tagblatt, September 1906-09-17

²⁴⁶⁷ Neugkeits-Welt-Blatt, Oktober 1906-10-18

1907.

1907 januárjától Luzian von Ziegler ellentengernagy zászlóshajója.

A lőszer ára 3,400.000 korona.²⁴⁶⁸

1907.02.16-án Fiumében a kormányzó tiszteletére Ziegler ellentengernagy az „Erzherzog Karl” csatahajón reggelit adott, amelyen részt vettek gróf Nákó Sándor feleségével született Liphay Eszter bárónővel, Vió Ferenc polgármester és a hajóraj tisztikara.²⁴⁶⁹

„A magyar és osztrák flotta levantei útja. A magyar és osztrák flotta nehéz hajóhadosztálya folyó évi áprilisban a Közép-tenger keleti partjait fogja meglátogatni, hadi lobogónk megmutatása végett. A nyolcz heti utazás nevezetesebb állomásai lesznek Görögországban: Pireusz (Athén), Patrasz; Törökországban Szaloniki, Szmirna; Egyiptomban: Alexandria. A hajóhadosztály Erzherzog Karl (zászlóshajó), Erzherzog Friedrich és Babenberg tornyos csatahajókból fog állani. Parancsnok Ziegler Lucian ellentengernagy.”²⁴⁷⁰

A levantei út 1907.03.04-1907.05.02-ig tartott.

Lásd kidolgozva a levantei utat az SMS Babenberg-nél.

1907.05.31-i hír: „Kattaróból jelentik: E hónap elején néhány napi tartózkodásra a kattarói öböl Teodo kikötőjébe érkezett a magyar-osztrák haditengerészet levantei hajóhada. A hajóhad Ziegler Lucian ellentengernagy vezetésével az Erzherzog Karl, Erzherzog Fridrich és Babenberg csatahajókból, a Szigetvár és Pelikán cirkálókból, négy torpedó vadászhajóból és hat torpedó-naszádból áll. Teodoból a hajóhad flottagyakorlatra indult. Az ellenséges hajóhad Hans ellentengernagy vezetésével, a tartalék hajóraj Monarch, Wien, Budapest, Kaiser Karl és Trabant csatahajói s a torpedó-flotilla a tengerpartot védte. A három napos gyakorlat nyílt tengeren csatával kezdődött, volt még éjjeli torpedótámadás, aknakerakás és több érdekes harci mozdulat. Ez ideig a magyar-osztrák haditengerészet ily nagyarányú gyakorlatot még nem végzett.”²⁴⁷¹

1907.06.29-i hír: „(A nyári hajóraj gyakorlata.) A magyar-osztrák haditengerészet nyári hajóraja június 35-én kezdte meg idei gyakorlatát Ziegler Lucian ellentengernagy parancsnokságával. A nyári hajórajhoz beosztott hajókból két divíziót, egy cirkáló- és egy torpedóflottilát alakítottak. Az első divízió az Erzherzog Karl, az Erzherzog Friedrich és a Babenberg csatahajókból, a második a Monarch, a Wien és a Budapest csatahajókból áll. A két divízió jelzőhajója a Zenta cirkáló. A cirkálóflotilla a St. Georg, Kaiser Karl VI., Aspern és Szigetvár cirkálókból áll, a torpedóflotilla pedig hat torpedóhajóból, hat torpedónaszádból és hat második osztályú torpedónaszádból. A nyári gyakorlat szeptember 15-éig fog tartani s befejezése után a hajók egy részét kivonják a használatból.”²⁴⁷²

1907.10.22-i hír: „Gyakorlatozó téli hajórajunk e hó végén néhány napi tartózkodásra ellátogat Fiuméba. A Zieger Lucian ellentengernagy parancsnoksága alatt álló flottához a következő hadihajók tartoznak: az «Erzherzog Karl» tengernagy vezérhajó, az «Erzherzog Friedrich», a «Babenberg», «Sant Georg», «Aspern» csatahajók, továbbá a «Streiter», «Scharfschütze» és a «Wildfang» torpedóhajók. A flottához még 12 óceánjáró és 1 torpedónaszádot csatlakozott ma.”²⁴⁷³

1908.

1908.01.16-i hír: „Parenzóból táviratozzák. A delegáció tagjai ma reggel fél nyolc órakor elhagyták Triesztben a Tháliát és elsőbbséggel a mólón készen álló torpedónaszádokon foglaltak helyet, amelyek őket a beosztott tisztek vezetésével a csatahajók fedélzetére vitték. A két delegáció elnökei, az osztrák hadügyi és tengerészeti bizottság tagjai, valamint a magyar tengerészeti bizottság tagjai az Erzherzog Karl tengernagy hajón foglaltak helyet, amelyen Montecuccoli gróf tengernagy és Hohenlohe herceg tartományfőnök is voltak. Az osztrák delegáció többi tagja az Erzherzog Friedrich hajón, a magyar

²⁴⁶⁸ Budapesti Közlöny, 41. évfolyam, 1907-01-16 / 13. szám

²⁴⁶⁹ Szeged és Vidéke, 6. évfolyam, 1907-02-16 / 39. szám

²⁴⁷⁰ Az Újság, 5. évfolyam, 1907-01-23 / 20. szám

²⁴⁷¹ Budapesti Hírlap, 27. évfolyam, 1907-05-31 / 129. szám

²⁴⁷² Budapesti Hírlap, 27. évfolyam, 1907-06-29 / 154. szám

²⁴⁷³ Magyarország, 14. évfolyam, 1907-10-22 / 250. szám

delegáció tagjai a Max Ferdinand hajón foglaltak helyet. Reggel nyolc óra felé az Erzherzog Karl tengernagyi hajója (parancsnok Ziegler tengernagy) fölűzták az első jelzéseket, amelyeket a másik két csatahajó, valamint a St. Georg páncéloscirkáló ismételték. A tengeren, amelyen friss széli hullámokat idéz elő, némi köd vehető észre. Rövid idő múlva csakhamar fölbukkan azonban a Triesztet környező magaslatok közül a felhőtlen égen a nap fényes korongja. A delegátusok élénk érdeklődéssel kísérik a tengernagyi hajón fölívont zászlójelzéseket, amelyeket a melléjük beosztott tisztek magyarázatokkal kísérik. A zászlóshajó a torpedóflottilának jelt ad a szabad gyakorlat megkezdésére. Csakhamar előre törtetnek a torpedónaszádok a csatahajók belső oldalán, elől egy három torpedózuzóból álló csoport, utána pedig két szintén háromhárom síktengeri torpedónaszádból álló raj. A csatahajók mellett való elvonulás közben a torpedónaszádok legénysége a fedélzeten tisztelgett. Míg a torpedó flottila nyílegyenes irányban Parenzo felé halad, a csatahajók folytatják a taktikai gyakorlatot. A „Backbord kolonne“ vezényszóra az Erzherzog Friedrich és a St. Georg csatahajók az Erzherzog Karl és a Max Ferdinand jobboldalán nyomulnak előre. Eközben a ködfelhők teljesen eltűntek. Gradónál láthatóvá válik a tengerpart és később mindjobban láthatóvá válnak a Jali-alpok körvonalai. A delegátusokat az érdekes színjáték, amelynek felséges idő kedvezett, élénk meglepéssel töltötte el. A csatahajók most újabb formációt alkotnak. Arcvonalba vonulnak, mialatt a torpedóflottila Parenzo irányában eltűnik. Különböző harcászati gyakorlatok után a flotta csatahajói ismét egymás mögött folytatják az utat és Isztria nyugati partjai mellett délkeleti irányban haladnak Parenzo felé. Egész után taktikai gyakorlatot folytattak. Először is egymás mögött háromszáz méternyi távolságban haladnak a csatahajók tíz mérföldes sebességgel. A zászlóshajó csekély fordulatot tesz s a flotta élére kerül, amelyet most már nyugati irányban vezet. Utána következnek az Erzherzog Ferdinand és a St. Georg, míg a torpedóflottila messze mögöttük marad. A delegátusok a parancsjelzéseket a parancsnoki hídról figyelik. Csakhamar eltűnik Trieszt a ködben. A flotta az előbbi sorrendben hajózik célja felé és déltájban Parenzóra ér, ahol horgonyt vet. Itt a delegátusokat gözcsonakok szállítják részben a Thália, részben pedig a Lacroma fedélzetére, a melyek még a flotta előtt ideértek s a melyeknek fedélzetén a delegátusokat villásreggeli várta. — Pólóból jelentik az Erzherzog Kari zászlóshajón fölállított dróttalan táviróállomás közvetítésével: Montecuccoli gróf tengerészeti parancsnok, Hohenlohe herceg tartományi főnök, Barabás és Fuch delegációs elnökök jelenlétében, a tengeri hadgyakorlatok Salhore körül gyönyörű tavaszi időjárásban folynak. A delegátusok nemcsak a hajógyakorlatok lefolyása és a nagyobb csatahajók iránt érdeklődnek, hanem a gépkomplexumok munkája iránt is. A hajókon minden rendben van. Pólóból jelentik meg. Délután két óra után Parenzóból a csatahajókra szállították a delegátusokat. A hajóikat időközben ütközetre készenlébe helyezték, mert délután a delegátusoknak a hajóraj és a Póla felől érkező tartalékhajóraj közötti gyakorlatukat akarták bemutatni. Délután három óra tájban a szemhatáron feltűnő füstfelhő az ellenséges hajóraj közeledtét jelezte. E hajóraj a Monarch csatahajóból, a Wien és Budapest partvédőhajókból, valamint a Kaiser Karl VI. páncélos cirkalóból állt. A delegátusok nagy érdeklődéssel szemlélték a kölcsönös támadást. A midőn az ellenséges hajók mintegy 4000 méternyi távolságra voltak egymástól, majdnem egyidőben megkezdődött az ágyúzás, mely huzamos ideig tartott. Az érdekes gyakorlatozás az előzetes megállapodáshoz képest az összehasonlíthatatlanul gyengébb tartalékhajóraj visszaszorításával végződött. Ezután a tartalékhajóraj egyesült a főhajórajjal és hajóhadosztály formációban és a taktikai gyakorlatokat folytatva, Póla felé indult. A sötétség beálltával a gyakorlatozást egy, az egyesült hajóraj ellen irányuló, fölötte érdekes torpedótámadással fejezték be. Egy csatahajó fényszórókkal megvilágította a torpedónaszádokat, amelyek ellen ágyútűzet intéztek. A harc fölötte érdekes képet nyújtott. A delegátusok fölhasználták az alkalmat és körülményesen tájékozódtak a tengerészetügy komplikált és nehéz viszonyairól. Amidőn a hajóraj este hét óra tájban kikötött a pólai kikötőben, a delegátusok, akiket a mai utazás, amelyet állandóan kedvező időjárásban tettek, köszönetüket fejezve ki, elbúcsúztak Montecuccoli gróf tengerészeti parancsnoktól, a hajórajtól és a hajóparancsnokoktól. Este hét órakor a delegátusok eleget tettek Rheinlein báró kerületi főnök meghívásának, aki tiszteletükre teaestét adott.”²⁴⁷⁴

1908.01.29-i hír: ” — Az «Erzherzog Karl» dokkban. AZ «Erzherzog Karl» nevű csatahajónk, amely delegátusainkat minapitanulmányi útjukban, mint a flotta vezénylő zászlóshajója kísérte el, Pólóból érkezett jelentés szerint, a legközelebbi napokban dokkba kerül. A hajó, amely öt esztendőn át állandóan szolgálatban van, most is csak kisebb javítás végett kerül dokkba. A hajót ugyanis általános tatarozás

²⁴⁷⁴ Budapesti Hírlap, 28. évfolyam, 1908-01-16 / 14. szám

alá veszik és a fenekét megtisztítják a ráakódott tengeri salaktól és újjáfestik. A dokkból kikerülve az_ «Erzherzog Karl» újból a hajóraj élére kerül és márciusban több más hadihajónkkal a nyugateurópai kikötők meglátogatására fog indulni. E tanulmányi út alatt hadihajóink Németország, Anglia, és Franciaország főbb kikötőit keresik föl.²⁴⁷⁵

1908.02.12-i hír:” Bécsből jelentik nekünk: A magyarosztrák hajóhadnak egy része Ziegler ellentengernagy vezetésével március elején nyolc heti utat fog tenni a Földközi tengeren s **Máltát, Kartagénát, Gibraltárt, Algirt és Bizertát** fogja érinteni. Ez a hajóraj az Erzherzog Karl, Erzherzog Friedrich és Erzherzog Ferdinand Max csatahajókból és két torpedóhajóból fog állni. Egy kisebb hajóraj Höhnl sorhajókapitány vezetésével a dalmát vizeken fog cirkálni.”²⁴⁷⁶

1908.02.28-i hír: „A hajóhad gyakorlata. Pólából írják nekünk: Az Erzherzog Karl, Erzherzog Friedrich, Erzherzog Ferdinand Max csatahajókból, Uskoke és Scharfschütze torpedó hajóból, Ziegler Lucian ellentengernagy parancsnoksága alatt álló hajóraj e hó végén nyolcz hétre a középtengerre indul. A hajóraj Máltában, Kartagénában, Gibraltárban, Algírban és Bizertában fog kikötni. Máltában a katonai és tengerészeti hatóság a flotta tiszteletére márczius másodikén nagy ünnepséget rendez. A szolgálatban álló flotta többi hajója a Sankt Georg, Pelikán, Aspern, Babenberg és Zenta csatahajó és czirkáló, s a törpedó flotta Höhnel sorhajó kapitány vezetésével a dalmát és istriai vizekben végez gyakorlatot.”²⁴⁷⁷

1908.02.28-i hír Pólából: „(Hajórajunk a német császár előtt.) Korfuból táviratozzék. Vilmos császár ma délben, kísérete több tagjának társaságában a magyar-osztrák hajóraj meglátogatására ideérkezett. A hajóágyuk üdvözlő lövései között a császár az Erzherzog Karl csatahajóra ment, melynek megtekintése után a hajó legénysége gyakorlatozott. A császár ismételten tetszését fejezte ki. Ziegler ellentengernagy ezután, a császár tiszteletére ebédet adott, amelyen felköszöntőt mondott, melyben a császárt élte.”²⁴⁷⁸

1908.03.05-én Máltán Ziegler ellentengernagy a mai napon meglátogatta a máltai érseket, aki a látogatást viszonzta. Azután az Erzherzog Karl csatahajón dejeuner volt, amelyen az ellentengernagy Battenberg hercegnőt, a kormányzót és annak nejét, Sir Charles Drury admirálist és nejét, valamint az angol csapatok és hadihajók tisztikarát hívta meg.²⁴⁷⁹

1908.03.07-i hír: „...az „Erzherzog Karl” zászlóshajó Lucian v. Ziegler ellentengernagy, századparancsnok, Richard Ritter v. Kohen sorkapitány hajója, hajóparancsnok) áll, az „Erzherzog Friedrich” toronyhajókból, ill. "Erzherzog Ferdinand Max", valamint két torpedójármű múlt szombaton megkezdte nemzetközi útját.

„— Hadihajóink Afrikában. Tangerből sürgönyzik lapunknak, hogy a Ziemer ellentengernagy parancsnoksága alatt álló magyar-osztrák hajóhadosztály három csatahajója, »Erzherzog Karl«, »Erzherzog Ferdinand Max« és »Erzherzog Friedrich« földközi tengeri útjában szerdán Tangerbe érkezett és három napon át horgonyzott az ottani öbölben. A zászlóshajó úgy a szárazfölddel, mint a kikötőben veszteglő francia és spanyol hadihajókkal a szokásos üdvölvéseket váltotta, majd a szárazföldre jött az admirális és előbb Koziebrodski-Bolesta Lipót gróf magyar-osztrák követnél tett látogatást, majd a követ társaságában felkereste Mohammed El Torrest, a szultán diplomáciai képviselőjét és az idegen követeket. Az első este a követségen volt ebéd és estély, a melyen a flotta tisztikara és a diplomáciai kar vett részt. Másnap a követ neje és vendégei tiszteletére bált adtak a Villa Valentinában, a melyet erre az alkalomra pazarul feldíszítettek virággal, pálmaágakkal és zászlókkal, a melyeknek fele czimeres magyar lobogó volt. A bálon a Tangerben lakó magyarok és osztrákok teljes számban megjelentek. A bálon a zászlóshajó zenekara játszott és a felszolgált italok között magyar bor és kőbányai sör szerepeltek. A harmadik napon az admirális látta vendégül a diplomáciai kart, míg az ottani magyarok és osztrákok a tisztikar vendégei voltak. A hajóraj péntek este vitorlázott Malaga felé.

²⁴⁷⁵ Magyarország, 15. évfolyam, 1908-01-29 / 25. szám

²⁴⁷⁶ Budapesti Hírlap, 28. évfolyam, 1908-02-12 / 38. szám

Magyarország, 15. évfolyam, 1908-02-18 / 43. szám

²⁴⁷⁷ Magyarország, 15. évfolyam, 1908-02-28 / 52. szám

²⁴⁷⁸ Budapesti Hírlap, 28. évfolyam, 1908-04-28 / 103. szám

²⁴⁷⁹ Pécsi Napló, 17. évfolyam, 1908-03-06 / 55. szám

Pesti Napló, 59. évfolyam, 1908-03-04 / 56. szám

Ez az első eset, hogy magyar és osztrák hadihajók horgonyoztak marokkói vizeken. Hajórajunk a legmodernebb felszerelésű és a ragyogó tisztaság, páratlan rend és fegyelem, valamint a lekötelező nyájasság, amelylyel az idegenek derék tengerészeinknél találkoztak, bámulatot és rokonszenvet keltett mindenütt, amely a lefolyt ünnepek során igen lelkesen nyilatkozott meg. • Algírból sürgönyzik lapunknak, hogy a magyar és osztrák hajóhadosztály tegnap reggel Malagából odaérkezett. A városi hatóság este a tisztek tiszteletére estélyt adott.”²⁴⁸⁰

Ezt a tengeri utat részletesen lásd az SMS Erzherzog Ferdinand Max (II.) csatahajó leírásánál.

1908.05.05/06-án az Az „Erzherzog Karl”, „Erzherzog Friedrich” és „Erzherzog Ferdinand Max” hajókból álló „Erzherzog” osztályt meglátogatta Vilmos német császár.²⁴⁸¹

1908.06.14-i hír: „(A magyar-osztrák nyári hajóraj.) Pólából jelentik: Gyakorlatozó nyári hajórajunkat három hadosztályba osztva e hónap 15-én léptetik szolgálatba. Az elő hadosztály Ziegler Lucián ellentengernagy parancsnoksága alatt az Erzherzog Kart vezérlő zászlóshajóból, az Erzherzog Friedrich és Erzherzog Ferdinand Max nevű csatahajókból fog állani. A második hadosztályba Müller ellentengernagy parancsnoksága alatt a Budapest és Wien hajók tartoznak, élükön a Monarch zászlóshajóval. A harmadik hadosztály Kunsti ellentengernagy vezetésével a Sant Georg és Karl VI. csatahajókon kívül a torpedó flotillával kiegészítve vesz részt a nyári hadi gyakorlatokon. A flotta az isztriai partok mentén fog manőverezni, majd a dalmát tengeremellékre megy le, ahonnan augusztus folyamán néhány napra Fiuméba is ellátogat.”²⁴⁸²

1908.07.29-én Fiumében volt. Fiumét 1908.09.03-án hagyta el.²⁴⁸³

1908.09.05-i hír: Montecuccoli admirális vezetésével hadgyakorlat kezdődik e hónap 15-én. Ebben az első nehézhadosztály vett részt, az "Erzherzog Karl", "Erzherzog Ferdinand Max" és "Erzherzog Friedrich" és a második nehézhadosztály, amely a "Monarch" hadihajókból áll. „Wien” és „Budapest”, továbbá cirkálók és egyéb hadihajók.²⁴⁸⁴

1908.10.01-én az SMS Ferenc Ferdinánd vízrebocsátásakor az Erzherzog Karl hadihajó fedélzetén Ziegler hajóhadosztályi parancsnok reggelit adott.²⁴⁸⁵

1908.11.11-i hír: „Fiumei tudósítónk írja, hogy a legközelebbi tápokban flottánknak egy hajóaja Fiuméba érkezik. A hajóraj az «Erzherzog Karl» csatahajó vezetésével Ziegler ellentengernagy parancsnoksága alatt érkezik ide, hogy a «Danubius»-hajógyárban elkészített torpedóirajokat ünnepélyesen átvegye.”²⁴⁸⁶

1909.

1909.01.01-től a Téli Hajóraj vezérhajója, Anton Haus ellentengernagy zászlóshajójaként. Ekkor a dalmát vizekre hajózott.²⁴⁸⁷

1909.02.10.-i hír: A téli Flotta tagja „Erzherzog Karl”, „Erzherzog Friedrich”, „Erzduke Ferdinand Max” és „Kaiser Karl VI”, a „Turul” és „Bandur” torpedómesterlövészek, valamint a „Triton”, „Hydra” óceánjáró hajókból áll. " és "Skorpion" és a "Boa", "Kobra" és "Python" torpedó tengeri csónakok...²⁴⁸⁸

1909.03.19-án tengernagyi hajó. A mostani flotta tehát a fenti megerősítésen kívül huszonöt torpedónaszádból, az »Erzherzog Karl«, tengernagyi hajóból, továbbá az »Erzherzog Friedrich«,

²⁴⁸⁰ Az Ujság, 6. évfolyam, 1908-04-07 / 85. szám

²⁴⁸¹ Vorarlberger Volks-Blatt, April 1908-04-30

²⁴⁸² Budapesti Hírlap, 28. évfolyam, 1908-06-14 / 143. szám

²⁴⁸³ Pesti Hírlap, 30. évfolyam, 1908-07-25 / 178. szám

²⁴⁸⁴ Reichspost, September 1908-09-05

²⁴⁸⁵ Budapesti Hírlap, 28. évfolyam, 1908-10-01 / 235. szám

²⁴⁸⁶ Magyarország, 15. évfolyam, 1908-11-11 / 270. szám

²⁴⁸⁷ Budapesti Hírlap, 29. évfolyam, 1909-02-11 / 35. szám

²⁴⁸⁸ Pester Lloyd, Jahrgang 56, nr. 1909-02-10 / nr. 34

Budapesti Hírlap, 29. évfolyam, 1909-02-11 / 35. szám

Az Ujság, 7. évfolyam, 1909-02-10 / 34. szám

»Erzherzog Ferdinand Max« és a »Kaiser Karl VI.« csatahajókból áll.”²⁴⁸⁹ „Az egyesített hajóraj most közvetlenül Montenegró előtt végez folytonos harci lövőgyakorlatokat. A flotta lement egész Antivarig, ahol az úgynevezett Boote auf Kriegsfuss-szárú gyakorlatokat teljesíti. A lövő- és célgyakorlatok egész nap folynak és éjszakánként is hangos ágyúörgések hallatszanak. A flotta mindaddig lent marad Montenegró határán, amíg Szerbiával és Montenegróval valamilyen irányban el nem dől a konfliktus.”²⁴⁹⁰

1909.05.09-én a hajó delegációt küldött Bécsbe az Aspern ünnepségekre.

1909.05.13-án II. Vilmos német császár és Augustza Viktória császárné kereste fel Polában.

1909.05.29-én Fiumében volt a gyakorló nyári hajóraj tagjaként, Haus Antal ellentengernagy vezérhajójaként.²⁴⁹¹ 1909.06.30-ig hadgyakorlaton vett részt az I. hadosztály vezérhajójaként.²⁴⁹²

1909.06.01-i hír Fiuméből: „Az első hadosztályba az »Erzherzog Karl« admirális hajó Bublay parancsnokságával 126 emberrel, az »Erzherzog Friedrich« Kästner Mihály parancsnokságával 662 emberrel, az »Erzherzog Ferdinand Max« 664 emberrel tartoznak.”²⁴⁹³

1909.06.04-i hír: „Nyári hajórajunk Fiumében, Fiuméből Írják: Haditengerészetünk nyári hajórajja, amely az »Erzherzog Karl«, »Erzherzog Ferdinand Max«, »Erzherzog Friedrich«, »Habsburg«, »Babenberg«, »Árpád« csatahajókból, a »Pelikan« torpedóvezérhajóból, továbbá a »Turul«, »Pandur«, »Tryton«, »Hydra« torpedóhajókból áll, szombaton délután érkezett a fiumei kikötőbe. Vasárnap reggel kilenc órakor József főherceg az »Erzherzog Karl« vezérhajóra ment, ahol Hans Antal ellentengernagy fogadta a tisztikar élén és szemlét tartott a legénység fölött. A főherceget a hajóra érkezésekor és távozásakor a szokásos tisztelgessel üdvözölték. A hajóraj parancsnoka, Hans Antal ellentengernagy, a főbb tisztek kíséretében kedden délelőtt meglátogatta gróf Nákó Sándor kormányzót, gróf Wickenburg István kormányzóhelyettest, dr. Vio Ferenc podesztát, akik a látogatást még a délelőtt folyamán viszonozták az »Erzherzog Karl« admirális hajó fedélzetén. A látogatás alkalmával a szokásos üdvölvések hangzottak el. Kedden délután a legénység általános kimenőt kapott és nagy csapatokban keresték fel a város mulatóhelyeit. A hajóraj ma elindult Dalmáciába.”²⁴⁹⁴

1909.06.12-i hír: „— Hajórajunk gyakorlatai. Gyakorlatozó nyári hajórajunk, amely a napokban fiumei látogatása után a dalmát szigetek körül kezdte meg manővereit — mint nekünk jelentik — e hó 7-én este Lussinpiccolóból Brguljéba ment. Útközben a flotta éjjeli lövőgyakorlatokat tartott. A gyakorlatok e hó 13-ig fognak folytatódni, mire megkezdik a díjlövéseket. Az »Erzherzog Karl« vezérlőhajó parancsnoksága alatt álló flotta e hó 25-ére Pólásra tér vissza, ahol szenet, lőanyagot és élelmiszereket vesz föl, majd kisebb javításokat eszközölnek az egyes hajókon, hogy aztán teljes felszereléssel Triesztbe menjenek a július hó 3-án ott megtartandó »Radetzky« új csatahajó vízrebocsátási ünnepségére. Az ünnepélyen az egész gyakorlatozó nyári hajórajon kívül résztvesz a »Miramar« hadijacht is, amelyről Ferencz Ferdinánd trónörökös és neje fogja végignézni a vízrebocsátást.”²⁴⁹⁵

1909.07.03-án az SMS Radetzky vízrebocsátásakor este 5 órától 7 óráig az »Erzherzog Karl« csatahajón összejövetel lesz, amelyen a trónörökös és neje is meg fognak jelenni.”²⁴⁹⁶

1909.07.15-i trieszti hír: A 10 600 tonnás Erzherzog Karl és Erzherzog Friedrich sorhajók, valamint a Pandur torpedóhajó-romboló augusztus elejétől szeptember végéig cirkál a Levantei vizeken.”²⁴⁹⁷

²⁴⁸⁹ Az Ujság, 7. évfolyam, 1909-03-19 / 66. szám

Magyarország, 16. évfolyam, 1909-03-19 / 66. szám

²⁴⁹⁰ Budapesti Hírlap, 29. évfolyam, 1909-03-19 / 66. szám

²⁴⁹¹ Somogyvármegye, 5. évfolyam, 1909-05-30 / 122. (1189.) szám

Magyarország, 16. évfolyam, 1909-05-27 / 124. szám

²⁴⁹² Magyarország, 16. évfolyam, 1909-07-14 / 165. szám

²⁴⁹³ Az Ujság, 7. évfolyam, 1909-06-01 / 128. szám

²⁴⁹⁴ Pesti Napló, 60. évfolyam, 1909-06-04 / 131. szám

²⁴⁹⁵ Magyarország, 16. évfolyam, 1909-06-12 / 138. szám

²⁴⁹⁶ Magyarország, 16. évfolyam, 1909-07-02 / 155. szám

²⁴⁹⁷ Vorarlberger Tagblatt, Juli 1909-07-17

A kötelék 1909.08.01/02-án hagyta el feltehetőleg Fiumét. A kötelék főbb egységei: az SMS Erzherzog Karl, SMS Erzherzog Friedrich, és az SMS Erzherzog Ferdinand Max.

1909.08.26-án befutott Vathy-ba (Számosz szigete) az SMS Erzherzog Ferdinand Max, SMS Erzherzog Karl, SMS Erzherzog Friedrich és az SMS Pandur.²⁴⁹⁸

1909.08.31-én az SMS Erzherzog Karl, SMS Erzherzog Friedrich, SMS Erzherzog Ferdinand Max, valamint az SMS Pandur befutott Mersina (Törökország Mersin) kikötőjébe. Innét hajóznak tovább Alexandrette (Törökország) kikötőjébe.²⁴⁹⁹ A kötelék innét Bejrút-ba (ma Libanon) hajózik tovább.²⁵⁰⁰ Itt is változott a tervezett útvonal.

1909.09.16-án már a hazai vizek felé hajóztak.²⁵⁰¹

A visszaúton feltehetőleg tartották a Bejrút, Larnakán (Ciprus), Syrán (Szira –ókori Syros- Kikládok), Korfu, Pola útvonalat. Így, feltehetőleg elkerülték Kréta szigetét.

1909.09.25-én új távolságmérőt és irányzó berendezést szereltek fel a hajóra a 19 cm-es lövegekhez. Ekkor a hajó új szellőzőberendezést is kapott.

A megtett útvonal közel 50 nap alatt: Pola – Teodo – Kefalónia – Patrasz – Zakinthosz - Pülosz - Szantorini -Volo (Thesszália) – Sesklo- Szaloniki – Mitilini – Smirna (Izmir) – Scalamova - Vathy-ba (Számosz szigete) - Törökország Mersin - Alexandrette (Tripolisz) - Bejrút - Larnakán (Ciprus) - Syrán (Szira –ókori Syros Kikládok-nál) – Korfu - Pola útvonalat.

Az út megközelítőleg 3200 tengeri mérföld, közel 5930 km.

1909.09.20-án a kötelék Bolnba (Bol Dalmácia) érkezett az SMS Erzherzog Karl, SMS Erzherzog Friedrich, SMS Erzherzog Ferdinand Max és az SMS Pandur.²⁵⁰²

A részletes útleírást lásd az SMS Erzherzog Ferdinand Max (II.)-nél.

Ekkor a téli század tagja 1909 szeptemberétől: Arzduke Karl zászlóshajó, Erzherzog Friedrich, Erzherzog Ferdinand Max. Kaiser Karl VI., Csikós, Phönix stb. A kötelék 1910.01.01-ig lesz gyakorlaton.²⁵⁰³ A Földközi-tengeri úton nem minden egység vett részt.

1909.10.21-én Pólából jelentik: Az Erzherzog Karl, az Erzherzog Ferdinand Max, az Erzherzog Friedrich és a Kaiser Karl VI. csatahajókból, valamint a hozzájuk sorozott torpedóhajókból álló flotta e hó 30-án több napi látogatásra Fiuméba megy.²⁵⁰⁴

1909.10.31-i hír: „A csónak-verseny. — A „Somogyi Hírlap” eredeti tárcája. — írta: Sprenger Károly, tengerészkapitány. Július 19-én indult el Pólából az első divízió, mely az Erzherzog Karl, Fridrich és Ferdinand Max csatahajókból állott, úgyszintén a cirkálók csapátja a hozzájuk beosztott torpedóbootokkal. Hosszú vonalat alkottak e hajók, amint az admirális hajóját követve, 300 méter távolságban egymásközt, gőzöltek dél felé. Az időjárás szép volt, a nap felhőtlen láthatáron nyugodott le és utolsó sugarai szép időt jövendöltek másnapra. E jövendölés be is teljesedett. Másnap az egész felszerelt flotta, nem messze Sebenicotól Provicchio sziget mellett horgonyzott, hogy a lissai tengeri ütközet évfordulóját a szokásos csónakversennyel ünnepelje meg. A nap sugarai égetően tüztek le a tengerre, melynek tükörsima felülete visszaverte a napsugarakat és majd megvakította az embert. Csak gyenge szellő frissítette fel néha a levegőt, de ennek is alig volt annyi ereje, hogy a lobogót kibontsa. Az egész osztrák-magyar monarchia felszerelt hadihajói ott voltak. Hat csatahajó, öt cirkáló és 15 torpedóboot. Ritka szép látvány volt és az egymás mellett horgonyzó vasszörnyetegek képe, melyek hatalmas ágyúikkal a béke, a rend fentartói a tengeren. Az összes jelenlevő hajók csónakjai részt vettek a versenyben és már fél kettőkor délután a tenger tele volt kisebb-nagyobb csónakokkal, melyek ide-oda mozogtak,

²⁴⁹⁸ Grazer Tagblatt, August 1909-08-28

²⁴⁹⁹ Grazer Tagblatt, September 1909-09-02

²⁵⁰⁰ Salzburger Volksblatt, September 1909-09-02

²⁵⁰¹ Grazer Volksblatt, September 1909-09-17

²⁵⁰² Grazer Tagblatt, September 1909-09-22

Reichspost, September 1909-09-22

²⁵⁰³ Sport und Salon, Juli-Dezember 1909-09-18

²⁵⁰⁴ Az Újság, 7. évfolyam, 1909-10-21 / 249. szám

türelmetlenül, mint a verseny előtt álló paripák. Minden csónak orrán ott volt a zászló, mely számát és hajóját jelezte. Hét órakor a gőzcsónakok kivontatták a versenyben részt vevő csónakokat az indulás helyére, mely 2 és fél km távolságban volt az admirális hajójától. Három órakor kezdődött a verseny. Az egyik gőzcsónakból elsütött ágyú hangja volt a jel az első csoport indulására. A gígek, a hajókon levő legkönnyebb és legfinomabb építésű csónakok versenye volt ez. Kezdetben csak látcsövekkel lehetett kivenni a különböző csónakok számát, de amint közeledtek a hadihajók vonalához, könnyű volt megmondani, hogy melyik hajóhoz tartoztak a csónakok. Minél jobban közeledtek a célhoz, annál élénkebb lett a verseny. Az evezősök fölemelkedtek helyeikről, hogy nagyobb erőt fejthessenek ki evezőikkel. A könnyű csónakok majd kiemelkedtek a vízből az evező csapások ereje alatt, az evezők vastag rúdja úgy meghajlott, mind a nádpálca. A kormánynál ülők felálltak csónakukban s hangos szavakkal biztatták az evezősöket, míg karjaik fel és lemozgásával ütötték a taktust. Már a versenyzők arcát is ki lehetett venni. A megerőltetés fejükbe kergette a vért, arcuk fénylett az izzadságtól és könnyű ingük is csupa izzadság volt oly anynyira megerőltették magukat a nagy hőségben. Eldördült az admirális hajóján az ágyú, a zene elkezdett játszani és az első csoport versenye véget ért. Lobogók hirdették a három első gíg győzelmét. A győzteseket „Hurráh“ kiáltások üdvözltek hajóikról és ezek bizonyára megérdemelték úgy e fogadtatást, mint a nyert díjakat. Este 7 óráig tartott a különböző alkotású csónakok versenye. Az utolsó küzdelem a 16 evezős nehéz csónakok között volt. Ezek legénysége dalmát matrózokból került ki. Hatalmas termetű, vad alakok ezek, kiknek erőben adta meg a teremtő azt, mit észben elvont tőlük. A nehéz evezők zaja már messziről hallatszott és közeledtükre mindig nőtt e zaj. A tenger vize nem simul el nyomukban oly gyorsan, mint a többi csónakok után, hanem habzott, keringett mintha csak egy gőzhajó csavarja csapkodta volna azt fel. Mikor az utolsó csoport versenye is véget ért, felhúzták daruikra a csónakokat, és a legénység itta az áldomást. Kilenc órakor már csendes volt minden, üres lett a tenger előbb oly élénk felszíne és a sötét éjszaka csendjét csak az örök hosszan vontatott *Alles wohl* kiáltása törte meg.”²⁵⁰⁵

1909.11.07-i híradás: „Fiuméből táviratoztak. Hajórajunk öt nap múltán indul a dalmát partokra, ahol folytatja gyakorlatozását. Az Erzherzog Karl, Erzherzog Friedrich, Erzherzog Ferdinand Max és Kaiser Karl VI. vesznek részt a gyakorlatokon, Haus Antal altengernagy vezetése alatt.”²⁵⁰⁶

1909.11.27. Pólából Jelentik: Az «Erzherzog Karl» vezérhajó, továbbá az «Erzherzog Ferdinánd Max» és a «Kaiser Karl VI.» csatahajók tegnap (27-én) Pólából a dalmát partvidékre mentek, hogy ott megkezdjék a téli gyakorlatokat Néhány nap múlva követi őket ad «Erzherzog Friedrich». A flotta csak december végén tér vissza a pólai hadi kikötőbe.”²⁵⁰⁷

1910.

*A hajó varrodája*²⁵⁰⁸

²⁵⁰⁵ Somogyi Hírlap, 6. évfolyam, 1909-10-31 / 249. szám

²⁵⁰⁶ Pesti Hírlap, 31. évfolyam, 1909-11-07 / 264. szám

²⁵⁰⁷ Magyarország, 16. évfolyam, 1909-11-28 / 282. szám

²⁵⁰⁸ <https://onebid.hu/hu/kepeslapok-sms-erzherzog-karl-osztrak-magyar-erzherzog-osztalyu-pre-dreadnought-csatahajojanak-varromhelye/2590802#img-1>

1910.02.19-én a parancsnoka Wilhelm Pacher sorhajókapitány. A cikkben a többi hajó parancsnokát is felsorolják. „A hajóhadhoz tartoznak az „Erzherzog Karl“ (parancsnoka lovag Kirchmayer sorhajókapitány), az „Erzherzog Friedrich“ (parancsnoka lovag Schwarz sorhajókapitány), az „Erzherzog Ferdinand Max“ (parancsnoka Pacher sorhajókapitány), a „Kaiser Karl VI.“ (parancsnoka László fregattakapitány), a „Csikós“, „Réka“, „Phönix“, „Krake“ és „Polip“.”²⁵⁰⁹

1910.02.26-án kifutott **Pólából** és egy Földközi-tengeri útra indult.²⁵¹⁰

1910.03.01-én futott be az SMS Erzherzog Karl-t, SMS Erzherzog Friedrich-et, az SMS Erzherzog Ferdinand Max-t, a Recca-t és az SMS Csikós **Antivari**-ba.²⁵¹¹

1910.03.05-én Antivari (Montenegró) kikötőjében volt.²⁵¹²

1910.03.10-én az SMS Erzherzog Karl-t, SMS Erzherzog Friedrich-et, az SMS Erzherzog Ferdinand Max-t, az ASM Szigetvár, az Recca (SMS Réka)-t és az SMS Csikós **Mersina**-ban volt. 1910.03.11-én hajóztak tovább **Alexandrette** (Törökország) kikötőjébe.²⁵¹³

1910.03.21-én várják az SMS Erzherzog Karl-t, SMS Erzherzog Friedrich-et, az SMS Erzherzog Ferdinand Max-t, a Recca (Réka)-t és az SMS Csikós-t **Smyrugába**.²⁵¹⁴ (Feltehetőleg Smyrna Anatóliában.)

1910.04.23-án Salonis-ban (Thessaloniki) volt, de ez téves újsághír.²⁵¹⁵

Az SMS „Erzherzog Karl”, „Erzherzog Friedrich”, „Erzherzog Ferdinand Max”, „Csikós” és „Reka” hajók tegnap (1910.04.25-én) érkeztek meg Mytiléné-be, a görög Leszbosz sziget központjába. Az „Erzherzog Ferdinand Max” és a „Réka” indulása ma (26-án) tovább Szalonikába, a többi hajó holnap indul (27-én) Cavallába.²⁵¹⁶ Thessaloniki 1910-ben még a Török Birodalom kikötője volt.

A kötelék 1910-es ismert útvonala: Pola – Antivari (Bar)– Mersina (Mersin) - Alexandrette (Törökország) – Smyrugába (Feltehetőleg Smyrna (Izmir) Anatóliában – Mytiléné – Thessaloniki (A vissza út nem ismert.) Lényegében fordítottja az 1909-es útnak. Törökországban kezdenek, és onnét mennek Thessalonikébe és a görög partokhoz. Kimaradt Bejirút és Ciprus. Kb. 5000 km lehetett a megtett út.

1910.05.14-i hír: „A dalmát vizeken ez idő szerint a következő tízezer tonnás csatahajók cirkálnak: Erzherzog Karl, Erzherzog Friedrich, Erzherzog Ferdinand Max.”²⁵¹⁷

A flottafejlesztést ekkor 1917-1920-ig tervezték előre. Ebben az időben a dreadnoughtok egy továbbfejlesztett négy hajóból álló egységét tervezték megépíteni. 1920-tól csak az így létrejövő 8 dreadnoughtot akarták hadrendben tartani a nagy hajóegységek közül.²⁵¹⁸

1911.

1911.02.12-én befutott Triesztbe az SMS Erzherzog Franz Ferdinand, SMS Kaiser Karl, SMS Erzherzog Ferdinand Max és SMS Kontreadmiral Spaun és négy óceánjáró torpedóhajó.²⁵¹⁹

1911.03.01-i hír: „Grác, február 28. (Saját tudósítónktól.) A „Grazer Tagespost“ arról értesül, hogy az „Erzherzogs klasse“ elnevezésen ismert 10.600 tonnás hadihajókat átalakítják, amennyiben új nehéz ágyúkkal szerelik fel az eddigiek helyett. Ez a csoport három hajóból áll („Erzherzog Karl“, „Erzherzog Friedrich“ és „Erzherzog Ferdinand Max“), amelyeket az 1902. és az 1907. év között építettek kerek összegben nyolcvan millió korona költséggel. A hajókon négy 24 centiméteres és tizenkét 19

²⁵⁰⁹ Pesti Napló, 61. évfolyam, 1910-02-24 / 46. szám

²⁵¹⁰ http://www.shipmodell.com/index_files/SHIPMODELL_SMS_ERCHERZOG_FERDINAND_MAX.htm

²⁵¹¹ Grazer Tagblatt, März 1910-03-02

²⁵¹² Sport und Salon, Januar-Juni 1910-03-05

²⁵¹³ Pester Lloyd, Jahrgang 57, nr. 1910-03-12 / nr. 60

²⁵¹⁴ Grazer Tagblatt, März 1910-03-22

²⁵¹⁵ Grazer Tagblatt, April 1910-04-25

²⁵¹⁶ Grazer Tagblatt, April 1910-04-23

²⁵¹⁷ Pesti Hírlap, 32. évfolyam, 1910-05-14 / 114. szám

²⁵¹⁸ Czernowitzer Allgemeine Zeitung, Mai 1910-05-20

Grazer Tagblatt, Mai 1910-05-18

²⁵¹⁹ Grazer Tagblatt, Februar 1911-02-13

centiméteres ágyú van. Ez a felfegyverzés semmiképpen sem felel meg azoknak az igényeknek, amelyeket ma csatahajóval szemben támasztani lehet. Hogy az e csoporthoz tartozó hajókat évek hosszú sorára használhatókká tegyék, a 24 centiméteres ágyukat 30.5 centiméteres ágyúkkal fogják kicserélni, viszont ennek ellenében több 19 centiméteres ágyú feleslegessé válik. Az átalakítás folytán beálló új anyagszükséglet a következő: háromszor négy 30.5 centiméter kaliberes ágyú és a hozzávaló lövészer, valamint háromszor négy ágyútorony az új ágyúk számára. Ez a modernizálás természetesen lényeges költségemelkedéssel jár. Egy 30,5 centiméteres cső körülbelül 400.000 koronába kerül, ami tizenkét ágyúnál 4,8 milliót jelent. Egy golyó az ilyen kaliberű ágyúhoz kerek összegben 3500 koronába kerül s minthogy egy ágyúra kétszáz lövést számítanak, a lövészet ára hétszáz ezer koronára, a tizenkét ágyúnál összesen 8,4 millió koronára rúg. Hozzájárul mindéhez a torony költsége. Egy-egy toronyban két 30,5 cm-es ágyút szándékoznak elhelyezni s ez legalább is tizenhat millió korona kiadást jelent. Az átalakítás sorát az „Erzherzog Karl“-al kezdik meg. Az ágyúk szállítása nem ütközik akadályokba, mert a Skoda-gyár úgyis gyárt ily kaliberű ágyukat a Dreadnoughtok számára, ilyen ágyúk szállításával már is foglalkozik.”²⁵²⁰

Ekkoriban még nem döntött, hogy a nagy flották mekkora lövegeket alkalmaznak majd. A Német Császári Flotta 28 és 30,5 cm-es lövegeket fejleszt. Ezek a lövegek a jütlandi csatában (1916.05.31-06.01.) gyorsabban és pontosabban lőttek, mint az angol Queen Elizabeth osztály 38,1 cm-es lövegei. A 10 km-ről vívott tüzpárbajban a német 28 és 30,5 cm-es lövegek a Queen Elizabeth osztály egységeit annyira szétlőtték, hogy azoknak ki kellett állniuk a csatavonalból. De ezt 1911-ben még nem lehetett előre látni. Ráadásul a 24 cm-es lövegek és a 30,5 cm-es lövegek lőtávolsága ekkoriban közel azonos.

1911.03.29-i hír: „Ferenc Ferdinánd királyi herceg tengernagy rendeletére ma hajnalban Fazana előtt egybegyűltek a tartalékhajóraj, a torpedó-flottilla, a középponti hadikikötő kerületében szolgálatban álló és a Trieszt, Fiume és Lusszin-Pikkoló kikötőiből ideérkezett hajók, összesen 47 hajó, a többek között az Erzherzog Karl, az Erzherzog Friedrich és a Babenberg csatahajók, a Karl VI. cirkáló, a Szigetvár és Panther kisebb cirkálók, hét torpedózuzó, 26 torpedónaszád, két tengeralattjáró hajó és számos kisebb hajó.... Reggel hat órakor fölvták a Karl VI. csatahajóra a tengernagy lobogót.”²⁵²¹

1911.08.17-én Abbáziába érkezett a flotta: „Lacroma” admirális hajó, az „Erzherzog Franz Ferdinand”, „Radetzky”, „Babenberg”, „Erzherzog Karl”, „Erzherzog Friedrich” és „Erzherzog Ferdinand Max” csatahajók, a cirkálók „Szent György”, „VI. Károly császár”, „Empress Erzsébet”, „Admiral Spaun”, „Zenta” és „Szigetvár”, stb.²⁵²²

1911.08.22-25. közötti Zára (ma: Zadar) melletti, Ferenc Ferdinánd főherceg részvételével megtartott hadgyakorlaton vett részt. Ekkor Lanjus-Wellenburg Károly altengernagy: zászlóshajója volt.²⁵²³ Ekkor a támadó kötelék része volt.

1911.09.02-án már a tartalék flottába került az „Erzherzog Karl”, „Erzherzog Friedrich”, „Erzherzog Ferdinand Max”, az „Aspern”, valamint a „Velebit” és „Ulan” torpedójók. A század a hazai vizeken marad. Parancsnoka Maximilian Niegovan sorhajókapitány, és vezérkari főnöke Eduard Kittel fregattkapitány.²⁵²⁴

1912.

Ebben az évben drótnélküli telegráffal rendelkezett.²⁵²⁵

„Az angol bányászsztrájk és a haditengerészet. Szakértői körökből írják nekünk: Az angol szénbányászsztrájk következményei egyenlőre beláthatatlanok, mert tartama bizonytalan. Angliában nemzeti katasztrófának tartják és ennek hatásai naponként fokozódik. De tény, hogy az összgazdasági élet

²⁵²⁰ Pesti Napló, 62. évfolyam, 1911-03-01 / 51. szám

²⁵²¹ Budapesti Hírlap, 31. évfolyam, 1911-03-29 / 74. szám

²⁵²² Neues Wiener Journal, August 1911-08-17

²⁵²³ Pesti Napló, 62. évfolyam, 1911-08-24 / 200. szám

²⁵²⁴ Neugkeits-Welt-Blatt, September 1911-09-02

²⁵²⁵ Elektrotechnika, 5. évfolyam, 1912-03-15 / 6. szám

rázkódtatása az egész világon érezhetővé válik. Az angol létharctértől távolabbra eső államok háztartásában is direkt és indirekt módon zavarokat fog okozni. Különösen a szénbeszerzés folytán a haditengerészetben fenyeget veszély. Az angol szén kiváló minősége folytán úgyszólván nélkülözhetetlen a nagyobb üzemekben. Egy tonna angol starbrikkers ára franco Pola 26.05 korona; Crown-brikkolis 24.70; rajna-vestfáliai 24. 40 f; angol Nixon-i szén 25.27; komlói szén 36.60 korona. Ennek arányában áll a szénminőségek különféle páráképződménye. Egy 10.600 tonnás és 18.000 lóerőt indikáló csatahajónál — mint pl. az „Erzherzog Karl” — egy 1200 tengeri mértföldnyi út az ár- és minőségi különbség folytán, komlói szénnel 13.988 koronával drágább lenne, mint Starbrikettel. Azáron kívül még fontos, hogy a hajó mennyi ideig képes a saját szénkészletből élni. Úgy az ár, mint pedig a minőség különbözősége folytán egyedül az angol szén jöhet számba. A múlt évben hadihajóink 100.000 tonna szenet fogyasztottak. Beszereztetett körülbelül 118.000 tonna angol és 9600 japán, kínai és westféli szén. Belföldi szeméit csak a dunai monitorokon használhatnak. Ellenben a polai tengeri arzenálban 6118 belföldi és 2032 tonna angol szénét használtak el. Az új dreadnoughtok a szénfogyasztást tetemesen emelni fogják. Itt kizárólag angol szenet használnak majd. Bármily nagy is a szemkéslet, a mostani sztrájk a budget ismét tetemesen emelni fogja minthogy az 1912. évi költségelőirányzat szén tárgyában hatását veszítette.”²⁵²⁶

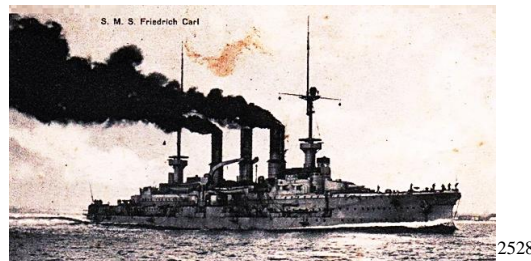
1912.07.05-én a hajórajjal együtt befutott Zara-ba. (Az első osztály az „Erzherzog Franz: Ferdinand”, „Radetzky” és „Zrínyi” csatahajókból, egy torpedójárműből és négy torpedócsónakból áll, a második osztályt az „Erzherzog Karl”, „Erzherzog Ferdinand Max” és Erzherzog Friedrich csatahajók alkotják. A Cirkáló flottilla, amely a „Sankt Georg”, „Empress and Queen Maria Theresia”, „Admiral Spaun”, „Aspern”, „Kaiserin Elisabeth” és „Szigetvar” cirkálókból, valamint négy torpedójárműből és kilenc óceánjáró torpedóból áll.²⁵²⁷

1913.

1913.01.01-től átkerült a 2. csatahajó divízióba, aminek zászlóshajója lett Richard Ritter von Barry ellentengernagy zászlóshajójaként.

1913.04.28 – 1913.05.28. között a 2. csatahajó divízió részeként Cattaróban állomásozott.

1913.06.16-án karbantartás miatt kivonták a szolgálatból.

1914.

1914.01.17-én az SMS Szent István vízrebocsátásánál jelen volt Fiumében.

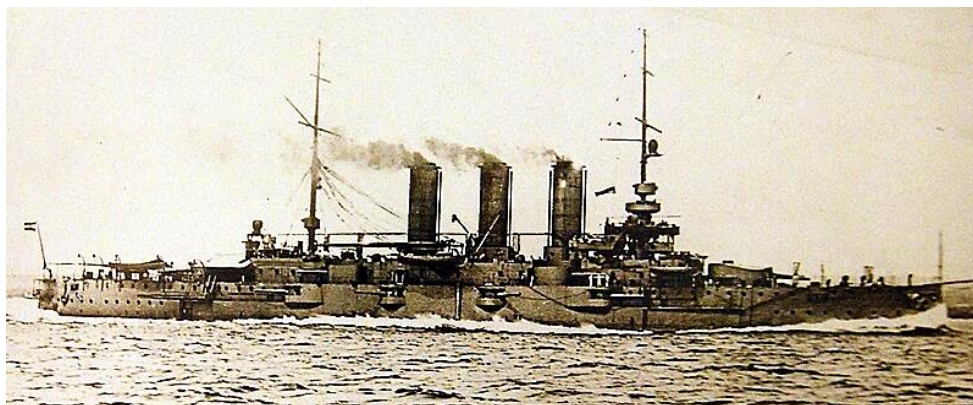
1914.08.01-én fejezték be a karbantartását. Ekkor a 2. csatahajó divízió zászlóshajója lett.

1914-ben tagja volt annak a flottaköteléknek, amely Brindisi-ig hajózott a német SMS Geoben és az SMS Breslau elé, majd visszatért Polába.

²⁵²⁶ Soproni Napló, 16. évfolyam, 1912-03-09 / 59. szám

²⁵²⁷ Sport und Salon, Juli-Dezember 1912-07-06

²⁵²⁸ <https://www.vatera.hu/katalogus/1-vh-s-m-s-friedrich-carl-nemet-kaiserliche-marina-csatahajoja-cirkalo-3271897826.html>

1914.06.29-én²⁵²⁹

1915.

1915.05.24-én részt vett az olasz partok elleni támadásban Anconánál.

A ködös-párás időben nem lehetett kivenni az előre betervezett célpontokat, így a régi erőd ütegekre adott le 20 lövést a 24 cm-es, és 86 (máshol 74 szerepel) lövést a 19 cm-es lövegeiből. Látta a jelző és szemaforállomást is.

1916.

1916.02.24-én Frigyes főherceg megszemlélte a hajót.

Később felszereltek rá egy 7 cm-es léggömbelhárító löveget.

1917.

1917-ben a 3. csatahajó divízió 2. osztályának lett a zászlóshajója.

1918.

1918.02.02-án a cattarói matrózlázadás leverése végett Cattaróba hajózott a 3. csatahajó divízió részeként, de nem kellett beavatkoznia.

1918.02.11-én befutott Polába.

Az addigi Cirkálóflottát, átnevezték Nehézhajó Divízióknak. Ennek lett zászlóshajója 1918.03.22-től.

1918.04.04-től Pólában állomásozik.

1918.05.19-én a 3. csatahajó divízió parancsnoksága elhagyta a hajót.

1918.05.27-én Otranto felé hajózott, hogy részt vegyen annak áttörésében és az olasz flotta legyőzésében. A hadműveletet 1918.06.10-én, az SMS Szent István csatahajó elsüllyedése miatt, végül lefűjták.

1918.11.01-én Cattaróban volt.

²⁵²⁹ https://commons.wikimedia.org/wiki/File:SMS_Erzherzog_Karl,_July_29,_1914,_Austrian_battleship_%2831233845262%29.jpg

²⁵³⁰ <https://www.darabanth.com/hu/gyorsarveres/297/kategoriak~Kepeslapok/Hadihajok~80/SMS-Erzherzog-Karl-KuK-haditengereszet-Erzherzog-osztalyu-pre-dreadnought-csatahajoja-Alois~III1590150>

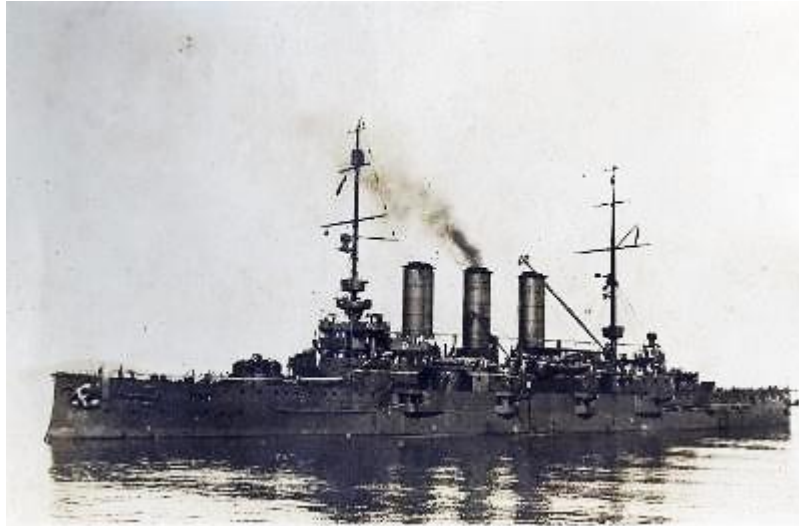
1919.

A Szerb-Horvát-Szlovén Királyság szerezte meg ekkor átmenetileg.

1920.

1920-ban Franciaország kapta meg úgy, hogy a hajót hat éven belül le kell bontania. A franciák 1920 októberében elvontatták Cattaróból, Toulon felé. A tunéziai Bizerta magasságában viharba került, így bevontatták az algériai Sidi Abdelah-ba. Itt a hajó, félig elsüllyedve megfeneklett.

A hajót 1921-ben a helyszínen lebontották.

2531

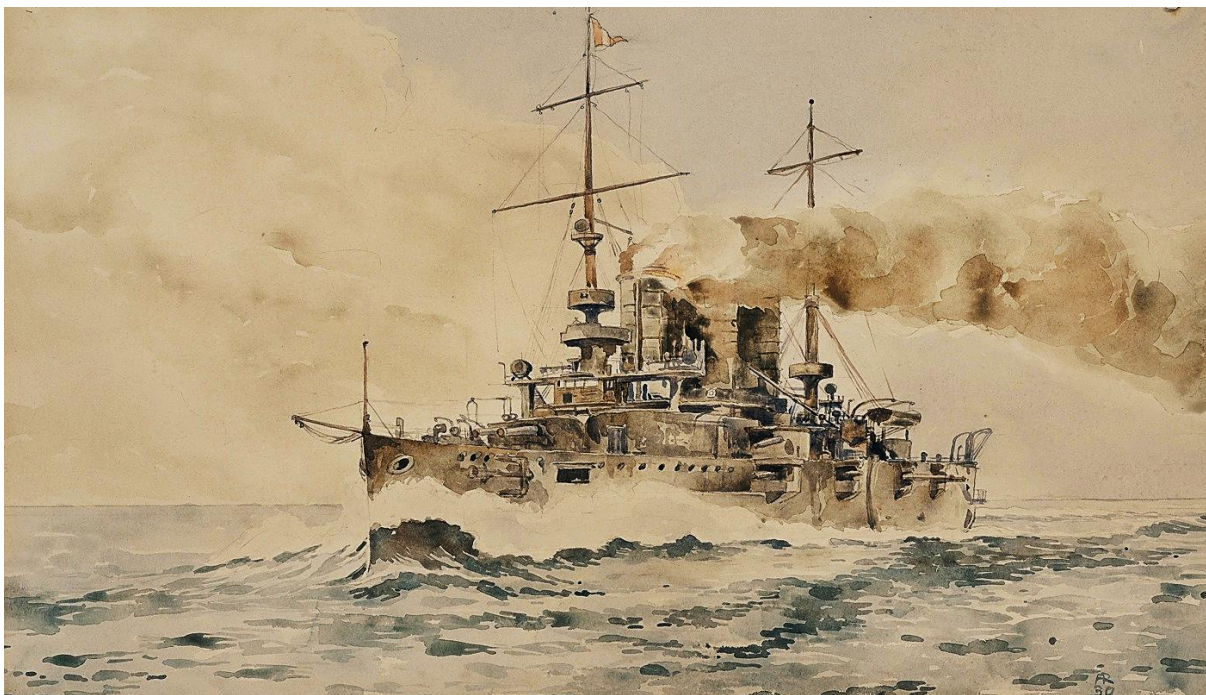
S. M. S. ERZHERZOG KARL.

2532

²⁵³¹ https://mandadb.hu/tetel/486160/SMS_Erzherzog_Karl_az_OsztrakMagyar_Monarchia_csatahajoja

²⁵³² https://static.wikia.nocookie.net/firearmcentral/images/d/db/Sms_erzherzog_karil_1903.jpg/revision/latest?cb=20240507015743

2533

Parancsnokai:

- 1906 Schwartz Konstantin sorhajókapitány
- 1908 Richard Ritter v. Kohen sorhajókapitány (utóbb ellentengernagy)
- 1909 Bublay Nándor sorhajókapitány (utóbb ellentengernagy)
- 1909.10.06²⁵³⁴-1910 lovag Kirchmayer György sorhajókapitány (utóbb ellentengernagy)
- 1911 Maximilian Niegovan sorhajókapitány (utóbb ellentengernagy)

Admirálisok a hajón:

- 1906 Leopold Ritter ellentengernagy
- 1907, 1908 Luzian von Ziegler ellentengernagy
- 1908 Montecuccoli gróf tengernagy vendégként
- 1909 Anton Haus ellentengernagy
- 1911 Lanjus-Wellenburg Károly altengernagy
- 1913 Richard Ritter von Barry ellentengernagy

²⁵³³ <https://artvee.com/dl/imperial-and-royal-battleship-of-the-sms-erzherzog-karl-class-in-full-sail/>

²⁵³⁴ Prager Tagblatt, Oktober 1909-10-07